

سوال

چهار سال پیش نذر کردم و همراه با نذر من ان شاء الله گفتم، یعنی گفتم: «به الله سوگند که اگر استخدام شدم ان شاء الله درآمد یک ماه کامل را صدقه خواهم داد». اکنون چه چیزی بر من واجب است؟ چون الان حقوق من از روز اولی که استخدام شدم بیشتر شده و اگر واجب است که صدقه بدهم باید به مقدار حقوقم در آغاز استخدام صدقه بدهم یا به اندازه حقوق الان؟ و اگر دادن صدقه واجب باشد و من و همسرم بخواهیم امسال به حج برویم کدام یک اولویت دارد: اول نذر را ادا کنم یا اول به حج بروم؟ چون پول من به اندازه رفتن به حج برای من و همسرم کافی است اما به اندازه وفای به نذر و حج همراه با هم کافی نیست. از شما متشکرم و از کارتان قدردانی می‌کنم و از الله می‌خواهم شما را حفظ کند.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

این که گفته‌اید: «به الله سوگند که اگر استخدام شدم ان شاء الله درآمد یک ماه کامل را صدقه خواهم داد» از باب سوگند است، نه نذر؛ و سوگند را اگر سوگند دهنده به مشیت الهی معلق سازد (ان شاء الله بگوید) در صورت انجام ندادنش حانت نمی‌شود (سوگندش را زیر پا نگذاشته) و کفاره‌ای بر او لازم نیست. نذر نیز به همین صورت است. بنابراین اگر صدقه را ندهی چیزی بر عهده‌ات نیست.

در «زاد المستقنع» آمده است: «هرکه در سوگند کفاره‌دار بگوید: ان شاء الله، حانت نمی‌شود».

شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - در شرح خود می‌گوید: «آنجا که می‌گوید: «سوگند کفاره‌دار» یعنی سوگندی که کفاره در آن هست، مانند سوگند یاد کردن به الله، نذر و ظهار. این سه همه کفاره دارند و طلاق و عتق از آن خارج می‌شود و کفاره ندارند.

حال اگر در سوگند کفاره‌دار «ان شاء الله» بگوید، حانت نمی‌شود. یعنی کفاره‌ای بر او نیست حتی اگر مخالف سوگندش انجام دهد. مثال در سوگند به خداوند: اگر بگوید: به الله سوگند ان شاء الله این لباس را نخواهم پوشید، سپس آن را پوشید چیزی بر عهده او نیست، زیرا ان شاء الله گفته است. و اگر بگوید: به الله سوگند امروز ان شاء الله این لباس را خواهم پوشید، سپس شب شد و آن را نپوشید، چیزی بر عهده او نیست.

به دلیل این سخن پیامبر - صلی الله علیه وسلم - که فرمود: «کسی که سوگند یاد کرد و گفت: ان شاء الله، نقض سوگند [و کفاره] بر او نیست»...

مثال نذر: اگر بگوید: اگر خداوند بیمار مرا شفا دهد ان شاء الله بر من نذری است. اگر آن کار را انجام ندهد چیزی بر عهده او نیست. همینطور اگر بگوید: برای الله بر من نذر است که ان شاء الله با فلانی حرف نزّم، سپس با او حرف بزند کفاره‌ای بر او نیست». (الشرح الممتع: ۱۳۹ / ۱۵).

ایشان - رحمه الله - همچنین می‌گویند: «اگر نذر را به مشیت الهی معلق سازد و بگوید: برای الله بر من نذر است که ان شاء الله چنین کنم، در نذری که حکمش همانند حکم سوگند است [اگر انجامش ندهد] حائث نمی‌شود.

و اگر این نذر، انجام طاعت باشد می‌گیریم؛ در صورتی که قصد او معلق ساختن باشد چیزی بر عهده‌اش نیست و اگر قصدش محقق شدن امر یا تبرک باشد واجب است که انجامش دهد و این بر حسب نیت اوست». (الشرح الممتع: ۱۵ / ۲۲۱).

منظور از نذری که حکمش همانند حکم سوگند است، نذری است که هدف از آن تصدیق یا تکذیب یک چیز یا منع از چیزی یا تشویق به چیزی باشد که به آن نذر لجاجت و خشم هم می‌گویند.

اما نذر طاعت اگر به همراه مشیت الهی بیاید (همراه با ان شاء الله باشد) در آن نظر می‌شود: اگر قصد نذر کننده معلق کردن نذرش به مشیت الله باشد، چیزی بر او لازم نیست و اگر منظورش از ان شاء الله فقط تبرک باشد یا قصد تقویت سخنش و تثبیت آن را داشته باشد، باید به آن نذر وفا کند.

قبلاً گفتیم که سخن شما به صیغۀ سوگند است نه نذر، بنابراین حائث نمی‌شوید و چیزی بر عهده شما نیست.

والله اعلم.